

12.10.2020

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tieliikennelain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi
(HE 17/2020 vp; ns. korjauspaketti)**

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa tieliikennelain (729/2018) 89 §:n uudesta muotoilusta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiotaan 89 §:n 2 momentissa asetuksen- ja määräystenantovaltuuden tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen perustuslain 80 §:n kannalta otsikon hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan tekemän huomautuksen vuoksi liikenne- ja viestintäministeriö ja puolustusministeriö ovat yhdessä arvioineet tieliikennelain 89 §:n asetuksen- ja määräystenantovaltuutta ja esittävät 89 §:n 2 momenttia muutettavaksi ja lisättäväksi pykälään uusi 3 momentti. Pykälän 2 ja 3 momentti voisi perusteluineen kuulua ministeriöiden mukaan seuraavasti:

Tieliikennelain (729/2018) 89 §:n 2 momentin muuttaminen ja uusi 3 momentti:

89 §
Maastoliikenne ja sotilasajoneuvot

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan myös sotilasajoneuvojen käyttämiseen. Puolustusministeriön asetuksella voidaan säätää maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia tämän luvun säännöksistä sotilasajoneuvoja käytettäessä. Pääesikunnan määräyksellä voidaan antaa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä poikkeavia määräyksiä sotilasajoneuvoja käytettäessä, jos se on sen niiden erityisen käyttötarkoituksen tai rakenteen johdosta välttämätöntä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut poikkeukset voivat koskea:

- 1) erityiskäyttöön valmistetun hinattavan ajoneuvon käyttämistä;
- 2) suoja- ja turvalaitteiden käyttämistä;
- 3) ajoneuvokohtaisia nopeusrajoituksia;
- 4) erityisvalaisimien käyttämistä;
- 5) sotilasajoneuvon merkitsemistä;
- 6) renkaiden ja liukuesteiden käyttämistä;
- 7) poikkeamista ajoneuvon luokitukseen ja liikenteeseen hyväksymiseen perustuvista, sallittua henkilömäärää koskevista raja-arvoista;
- 8) panssariajoneuvon kannella suoritettavaa tilapäistä henkilökuljetusta;
- 9) henkilökuljetukseen käytettävän kontin kiinnittämistä ajoneuvoon;
- 10) sotilasajoneuvon ja hinattavan ajoneuvon kytkemistä;

- 11) maastoajoneuvon sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon käyttämistä;
- 12) erikoiskuljetuksen merkitsemistä, varoitusauton käyttämistä ja henkilöiden kuljettamista erikoiskuljetusajoneuvossa;
- 13) kuormatun aseiden tai asejärjestelmien kuljettamista;
- 14) sotilasajoneuvon mittoja ja massoja; ei kuitenkaan 159 §:ssä säädettyä vaatimusta erikoiskuljetusluvasta.

Perustelut:

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin sotilasajoneuvojen käyttämisestä.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusministeriön asetuksella olisi mahdollista säätää maanpuolustuksen kannalta välttämättömiä poikkeuksia 5 luvun ajoneuvon käyttämistä koskevista säännöksistä. Sääntelymalli vastaisi näiltä osin vuoden 1981 tieliikennelain valtuutusta, mutta olisi valtuuden osalta tarkkarajainen ja täsmällinen, koska 2 momentissa tarkoitetuista poikkeuksista säädettäisiin yksityiskohtaisesti 3 momentissa. Säännös perustuisi periaatteeseen, jonka mukaan maanpuolustuksen kannalta välttämättömissä yksittäistapauksissa voidaan poiketa tieliikennelain säännöksistä, mutta tällöin veloitettaisiin puolustushallinto huolehtimaan poikettavia säännöksiä vastaavista velvoitteista itse siten kuin pykälän 2 ja 3 momentin nojalla säädetään.

Poikkeuksista säätäminen olisi mahdollista, jos se olisi maanpuolustuksen kannalta välttämätöntä. Tällä viitattaisiin Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien suorittamiseen. Puolustusvoimien tehtävät edellyttävät usein ajoneuvojen käyttämistä, jotka poikkeavat rakenteeltaan ja käyttötarkoitukseltaan muuten yleisesti liikenteessä käytettävistä ajoneuvoista. Vaikka käytettävä ajoneuvo olisi sinänsä yleisesti markkinoilta hankittavissa, sen maanpuolustuksellinen käyttötarkoitus voi edellyttää poikkeuksesta säätämistä. Ilman poikkeuksia Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien suorittaminen olisi hankalaa tai jopa mahdotonta.

Siviiliajoneuvoja koskevista 5 luvun käyttösäännöksistä olisi tarve poiketa, koska sotilasajoneuvo on lähtökohtaisesti tarkoitettu sotilaalliseen käyttöön, mistä syystä niissä saatavaa olla laitteita ja kalustoa, joita siviiliajoneuvoissa ei ole, kuten aseistus tai ajoneuvon perässä vedettävä tykki. Sotilasajoneuvojen rakenne saattaa poiketa huomattavasti siviiliajoneuvoista, kuten panssaroidut ajoneuvot. Tällaisessa sotilasajoneuvossa on kuljettajan lisäksi ajoneuvon turvallisesta kuljettamisesta vastaava johtaja, joka näkee esteettömästi ajoneuvon eri puolille ja pystyy ohjeistamaan kuljettajaa ajoneuvon ulkopuolisista tapahtumista.

Selvää on, että sotilasajoneuvon käyttö tiellä ei saa aiheuttaa vaaraa tai kohtuutonta haittaa muille tienkäyttäjille. Sotilasajoneuvolla ajamiseen sovelletaan lain 2 luvun yleisiä periaatteita, muun muassa varovaisuus- ja ennakointivelvollisuusperiaatteita sekä liikennesääntöjä. Sotilasajoneuvoa on myös 6 §:n mukaan käsiteltävä siten, ettei sen moottorista tai muusta laitteesta aiheudu kohtuutonta melua, ilman pilaantumista tai muuta haittaa ajoneuvossa matkustavalle, muulle tienkäyttäjälle eikä ympäristölle.

Sotilasajoneuvosta säädetään ajoneuvolain (1090/2002) nojalla annetussa sotilasajoneuvoista annetussa puolustusministeriön asetuksessa (180/2006). Asetuksessa säädetään muun ohella sotilasajoneuvon rakenteesta ja varusteista, massoista ja päämitoista sekä ajoneuvoyhdistelmistä, käytöstä ja kuormituksesta ja tyyppihyväksynnästä. Uutta sotilasajoneuvoasetusta valmistellaan parhaillaan puolustusministeriössä.

Asetuksenantovaltuuden lisäksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Pääesikunnan määräyksellä voitaisiin antaa Liikenne- ja viestintäviraston määräyksistä poikkeavia määräyksiä sotilasajoneuvojen käyttämisestä tiellä, jos se on niiden erityisen käyttötarkoituksen tai rakenteen johdosta välttämätöntä. Pääesikunnan määräystenantovaltuus on välttämätön, koska hyvin monista ajoneuvoja koskevista rakenteellisista ja teknisistä elementeistä säädetään nykyisin Liikenne- ja viestintäviraston määräyksellä.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaan puolustusministeriön asetuksella voitaisiin säätää erityiskäyttöön valmistetun hinattavan ajoneuvon käyttämisestä. Tällaisia laitteita voivat olla aseet ja puolustusvoimien muut erikoislaitteet, joita kuljetetaan ajoneuvoyhdistelmässä.

Momentin 2 kohdan mukaan poiketa voisi suoja- ja turvalaitteiden käyttämisestä. Sotilasajoneuvoissa ja etenkin niihin kytketyissä hinattavissa ajoneuvoissa olevissa laitteissa ja vaunuissa voi olla mukana aseistuksen käyttöhenkilöstöä, jolta ei ole mahdollista edellyttää laitteen tai vaunun erityisen luonteen vuoksi kaikissa tilanteissa turvavyön käyttämistä. Käyttöhenkilöstön turvallisuus taataan tällöin muilla järjestelyillä tiellä liikuttaessa. Puolustusvoimilla on muun muassa moottoripyöriä ja mönkijöitä, joiden sotilaallinen käyttötarkoitus edellyttää, että kuljettaja ja matkustaja voivat käyttää tyyppihyväksytyn suojakypärän sijaan sotilaskypärää.

Momentin 3 kohdan mukaan asetuksella voitaisiin säätää poikkeuksista ajoneuvokohtaisista nopeusrajoituksista, joista säädetään 99-102 §:ssä. Puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin tavanomaisesta hitaammista nopeuksista, koska sotilasajoneuvojen ohjattavuus saattaa poiketa siviilijoneuvojen ohjattavuudesta. Niiden turvallinen käyttäminen saattaa edellyttää tavanomaista hitaampaa ajamista. Sotilasajoneuvossa saattaa olla aseistus, joka edellyttää aseistuksen käyttäjän matkustamista aseistuksen välittömässä läheisyydessä. Tällaisessa tilanteessa aseistuksen käyttäjän turvallisuus edellyttää alempia ajonopeuksia.

Momentin 4 kohta mahdollistaisi sotilasajoneuvojen erityisvalaisimien käytöstä säätämisen puolustusministeriön asetuksella. Sotilasajoneuvoissa on usein valaisimia, joita ei ole yleisesti käytettävissä ajoneuvoissa. Näiden valaisimien käyttö saattaa olla tarpeen sotaharjoitusten tai virka-aputehtävien suorittamisessa tiellä liikuttaessa.

Momentin 5 kohta mahdollistaisi sotilasajoneuvon merkitsemisen tieliikennelaissa säädetyistä poikkeavasti puolustusministeriön asetuksessa säädetyllä tavalla. Tällaisia merkintöjä tieliikennelaissa ovat esimerkiksi 103 §:ssä säädetty hitaan ajoneuvon kilpi ja 131 a §:ssä säädetty E-sääntöä n:o 70 vastaava tunnuskilpi.

Momentin 6 kohdassa säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa 104-106 §:ssä säädetyistä renkaita koskevista vaatimuksista ja liukuesteiden käytöstä. Sotilasajoneuvoihin ei ole aina saatavissa renkaita, jotka vastaisivat siviilikäytössä olevia renkaita tai jotka olisivat Liikenne- ja viestintäviraston määräysten mukaisia, niistä saattavat puuttua esimerkiksi vaaditut merkinnät. Renkaita voidaan myös käyttää ympärivuotisesti niiden ominaisuuksista johtuen. Sotilasajoneuvoissa käytettävien renkaiden ominaisuudet varmistetaan Puolustusvoimissa, ja ominaisuudet otetaan huomioon muun muassa sotilasajoneuvoille sallituissa ajonopeuksissa.

Momentin 7 kohdan mukaan puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa poikkeavia säännöksiä henkilökuljetuksista. Poikkeukset koskisivat esimerkiksi henkilökuljetukseen käytetyn ajoneuvon vaatimuksia ja kuljetettavien henkilöiden turvallisuuden varmistamista. Puolustusvoimien kuorma-autoa on voitava käyttää henkilökuljetukseen,

mutta samalla on varmistuttava siitä, että kuljetettavilla on käytössään turvallisuuden takaavat istuimet ja turvavyöt.

Asetuksella olisi lisäksi mahdollista säätää 8 kohdan mukaan henkilökuljetuksesta panssarivaunun kannella sekä 9 kohdan mukaan henkilökuljetukseen tarkoitetun kontin kiinnittämisestä sotilasajoneuvoon. Sotilaallinen toiminta edellyttää nopeaa toimintaa ja liikumista, mikä edellyttää henkilöiden kuljettamista panssarivaunun kannella. Kuljetettavat matkat eivät ole pitkiä ja tienkäyttäjien ja kuljetettavien turvallisuus taataan muun muassa nopeusrajoituksilla. Vastaavasti Puolustusvoimien käytössä olevissa erikoiskonteissa voidaan kuljettaa aseenkäyttö ja –asejärjestelmän käyttöhenkilöstön lisäksi muita henkilöitä. Henkilöiden turvallisuuden takaamiseksi kontit on kiinnitettävä asianmukaisesti juuri tähän tarkoitetuilla kiinnityslaitteilla, mikä eroaa muuten käytössä olevia kontteja koskevista, yleisemmistä kiinnitysvaatimuksista.

Momentin 10 kohdan mukaan puolustusministeriön asetuksella voisi säätää sotilasajoneuvon ja hinattavan laitteen kytkennästä. Pääesikunnan määräyksellä voisi poiketa Liikenne- ja viestintäviraston antamista, kytkentälaitteita koskevista määräyksistä. Sotilasajoneuvojen ja hinattavan laitteen kytkentään käytettävät laitteet saattavat poiketa yleisesti käytössä olevista. Kytkennälle asetetut vaatimukset tulevat usein kansainvälisistä sotilasstandardeista, jotka mahdollistavat myös vetävän ja hinattavan ajoneuvon välisen sähkökytkennän.

Momentin 11 kohdassa valtuutettaisiin puolustusministeriö säätämään maastoajoneuvon sekä maastoajoneuvon ja siihen kytketyn hinattavan ajoneuvon käyttämisestä tieliikennelaissa säädetystä poikkeavasti. Maastoajoneuvojen käyttäminen tiellä ei ole puolustusvoimienkaan toiminnassa tarkoituksenmukaista ja siksi maastoajoneuvoa, etenkin moottorikelkkaa käytettäisiin 157 §:ssä säädetyllä tavalla. Puolustusvoimilla on kuitenkin myös pyörillä varustettuja maastoajoneuvoja (mönkijöitä) ja T- ja L-luokan ajoneuvoja (sotilasajoneuvoja), joiden käyttö liittyy sotilaskoulutukseen, sotaharjoitukseen tai virka-apuun. Niitä käytetään myös tiellä, mutta niiden käyttäminen ei ole kuitenkaan laajamittaisesta ja käyttöä voidaan kokonaisuudessaan pitää poikkeuksellisenä.

Momentin 12 kohdassa mahdollistettaisiin poikkeaminen erikoiskuljetuksen merkitsemistä, varoitusauton käyttämisestä ja henkilöiden kuljettamista erikoiskuljetusajoneuvossa. Puolustusvoimien ylimassaisiin ja –mittaisiin kuljetuksiin haetaan 159 §:ssä säädetyn mukaisesti erikoiskuljetuslupa. Menettely varmistaa sen, että sotilasajoneuvot eivät kohutuuttomasti vahingoita tiestöä tai siltoja. Lupamenettely on sujuvaa erikoiskuljetusluvat myöntävän Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa.

Puolustusvoimien erikoiskuljetukset tapahtuvat usein ryhmässä. Esimerkiksi kaluston siirtäminen sotilaalliseen harjoitukseen toteutetaan usean ajoneuvon kuljetuksena, mistä syystä muille erikoiskuljetuksille säädetystä varoitusajoneuvovaatimuksesta olisi voitava poiketa. Erikoiskuljetuksen turvallisuuden ei voida merkittävästi katsoa parantuvan sillä, että esimerkiksi kuuden erikoiskuljetusta suorittavan ajoneuvon jonossa kahden ajoneuvon välein olisi varoitusajoneuvo. Varoitusajoneuvo olisi luonnollisesti aina jonon perässä ja tarvittaessa edessä. Puolustusvoimien erikoiskuljetusten osalta turvallisuutta lisää se, että ne suunnitellaan aina tarkasti ja hyvissä ajoin ja niistä tiedotetaan laajasti.

Momentin 13 kohdan mukaan voitaisiin antaa kuormausta koskevia poikkeuksia, jos ne koskevat kuormatun aseiden tai asejärjestelmien kuljettamista. Kuljetettavissa aseissa ja asejärjestelmissä on usein liikkuvia osia, jotka on voitava kiinnittää niin, etteivät ne aiheuta vaaraa muille tienkäyttäjille. Muuten kuormausta tapahtuu tieliikennelain säännösten mukaisesti.

Momentin 14 kohta antaisi mahdollisuuden säätää asetuksella sotilasajoneuvon mitoista ja massoista. Sotilasajoneuvojen teknisen kehityksen myötä näissä ajoneuvoissa panssarointi ja päällirakenteet ovat lisääntyneet ja lisääntyvät edelleen, mikä on kasvattanut ja kasvattaa myös tulevaisuudessa sotilasajoneuvojen massaa ja mitta. Asetuksella ei kuitenkaan voisi säätää poikkeuksia 159 §:ssä säädetystä vaatimuksesta hakea kuljetukselle erikoiskuljetuslupa esimerkiksi silloin, kun ylitetään joku tiellä yleisesti sallittu massa tai ylitetään merkittävästi joku tiellä yleisesti sallittu mitta. Myös Puolustusvoimien olisi tällöin haettava erikoiskuljetuslupa, koska lupamenettelyllä on mahdollista varmistaa tiestön ja siltojen kesto ja käytettävyys sotilasajoneuvoilla liikuttaessa.

Kimmo Kiiski
Liikenneneuvos